

Escartí, V. J. y Roca Ricart, R. (2021). *En los márgenes de la Historia: marginales y minorías*. Saragossa: Libros Pórtico. 305 pp. ISBN: 978-84-7956-208-3

Héctor SANCHIS MOLLÀ

Author:

Héctor Sanchis Mollà
 Universitat de València (Valencia, Spain)
 hecsanmo@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7400-1733>

Date of reception: 04/08/21

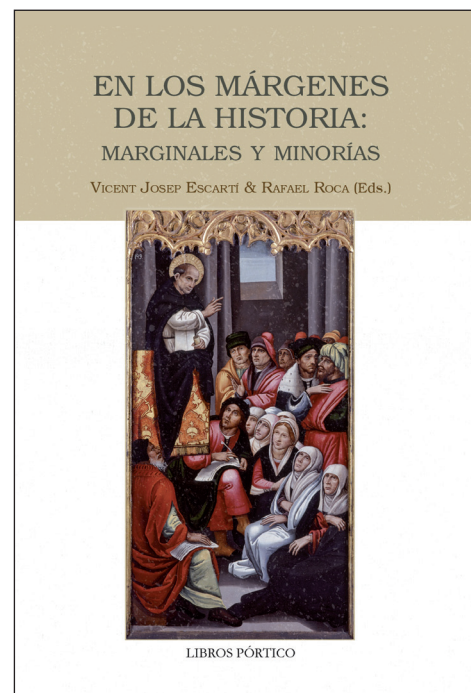
Date of acceptance: 30/08/21

Citation:

Sanchis Mollà, H. (2021). Book review: Escartí, V. J. y Roca Ricart, R. (2021). *En los márgenes de la Historia: marginales y minorías*. *Anales de la Universidad de Alicante. Historia Medieval*, (22), 409-411.
<https://doi.org/10.14198/medieval.20627>

© 2021 Héctor Sanchis Mollà

Licence: This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

L'interés per les minories –ètniques, religioses o sexuals– i la gent que va viure al marge del que podríem entendre com el sistema dominant en cada moment històric, ha fet que a l'editorial Libros Pórtico, de Saragossa, s'haja publicat recentment, sota la direcció de Vicent J. Escartí i Rafael Roca Ricart, un volum que presenta un gran interès: *En los márgenes de la Historia: marginales y minorías*. Els articles reunits en aquest volum són treballs provinents de diferents encontres de caire internacional que han tingut lloc a la Universitat de València i a la Seu Universitària de la Nucia (Universitat d'Alacant), i on han col·laborat, també, altres institucions de l'estat Espanyol o de fora, i que han provocat un interès evident entre els estudiosos i els investigadors dels sectors socials que han tingut sempre menys possibilitats de reeixir, tant en l'edat mitjana com durant l'edat moderna. Els autors d'aquest aplec

de textos són, d'altra banda, i en la seua gran majoria, professors universitaris i investigadors de diferents institucions que han orientat els seus estudis cap aquests qüestions i en les terres de la l'antiga Corona d'Aragó.

Així doncs, el volum que comentem conté els treballs de Vicent Josep Escartí («Amores difíciles y amores marginados: Sobre el amor y la escritura en la Valencia medieval», pp. 9-28); María Luz Mandingorra («A la putanesca. San Vicente Ferrer y la figura de la prostituta», pp. 29-47); Gabriel Ensenyat («Los pobres, unos marginados necesarios de cara al más allá», pp. 49-78); Juan Antoni Barrios («Y *deliberó de vivir como judío. Y se fuesse donde no lo conociessen y viviesse como judío*. Exilios y conversiones en el Mediterráneo en la segunda mitad del siglo XV y principios del siglo XVI, a través de la documentación inquisitorial», pp. 79-101); Arantxa Llàcer («Los condenados que rescató la memoria: sobre los actos de justicia en la Valencia del siglo XVI», pp. 103-117); Alejandro Llinares («El escepticismo frente a la brujería: una aproximación a la caza de brujas en Cataluña», pp. 119-140), Albert Toldrà («Amor entre mujeres en la documentación inquisitorial del tribunal de València», pp. 141-149); Carmel Ferragud («Joan Aznar, de médico del hospital a prohombre de Alzira (Reino de Valencia) a finales de la Edad Media», pp. 151-169); Abel Soler («El corsario Alí Caix, o la resistencia de los moriscos valencianos a la represión inquisitorial española», pp. 171-187); Jacob Mompó («Amistad, deseo y prostitución. El caso de Luís Ramón y Carlos Charmarinero (s. XVII)», pp. 189-210); Verònica Zaragoza («Gertrudis de Anglesola (1641-1727): escritura, autoridad e integración ciudadana desde los márgenes», pp. 211-233); Vicent Martines («La *Canción de la cruzada contra los albigenses* y el relato del proceso de convertirse en marginados en casa propia: los condes de Toulouse y el conde de Provenza», pp. 235-268); Rosabel Martínez-Roig, Diego Gavilán-Martín i Gladys Merma-Molina («*Transmedia storytelling* que reporta y supera casos de marginados. Clásicos como muestra de didáctica y psicología social para la superación personal», pp. 269-292) i Francesc Granell («Una iconografía del *otro* en el retablo de san Jorge del Centenar de la Ploma», pp. 293-305).

En aquests articles podem trobar aproximacions molt interessants sobre aspectes tan diversos com el món de la prostitució, les dones que vivien marginades, els homosexuals i el seu món ocult, els enamorats transgressors, els jueus i els cripto jueus, els moriscos que serien bandejats el 1609, etc., al costat de relats de vides que s'han situat sempre en els espais més marginals de la història per als investigadors havien presentat un molt escàs interès. I tot això al costat d'esdeveniments històrics i moments del passat com els que fan referència als càtars o a la bruixeria. Sempre, òbviament, amb un treball de camp sobre la documentació de primera mà en què es fonamenten els coneixements que es contenen en aquests treballs que aporten ens ofereixen aproximacions ben evocadores per tal per tal d'aproximar-nos al món del passat i, més concretament, en espais molt particulars que molt sovint no han rebut la mirada atenta dels investigadors.

Aquest llibre, certament, és una aportació ben atractiva per al lector i per a l'estudiós i, encara, perquè amb aquests articles se'ns donen idees sobre línies d'investigació poc transitades fins ara que, a més, poden esdevenir línies de treball de cara a desenvolupar noves recerques. I és per això que ens cal aplaudir aquests treballs i la iniciativa de donar a la llum pública aquest volum amb aquest conjunt d'estudis que, segons afirmen els seus curadors, V. J. Escartí i R. Roca, són escrits referits a "hombres y mujeres –especialmente estas, las grandes relegadas– que ocupan una posición secundaria o accesoria en procesos judiciales, confesiones, narraciones, memorias, epístolas y otro tipo de documentos administrativos o literarios se convierten, desde la perspectiva que indicamos, en una fuente de primer orden para el análisis de los comportamientos sociales y la historia de las mentalidades." Certament, i com també diuen els mateixos autors, al volum editat per Pórtico "hablamos de sucesos que tienen como protagonistas a mujeres que fueron víctimas de la violencia machista; homosexuales –masculinos y femeninos– y transexuales criminalizados por el poder y, en especial, por la iglesia; moriscos, criptojudáizantes y herejes condenados por sus creencias religiosas; bandoleros y delincuentes que vivían al margen de la ley... Personas, en definitiva, que nos permiten aproximarnos a las pasiones y las pulsiones de una buena parte de la sociedad del antiguo régimen". Portar a cap investigacions sobre aspectes clarament marginats en el discurs de la Història és una forma de conèixer millor com es pensava i què se sentia, en determinats moments històrics, entre els qui han tingut menys possibilitats de deixar-nos els seus testimonis perquè, per les circumstàncies de la seua vida, eren persones que vivien clarament marginades.